

Asia: VN/36736/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Tarkemmat kysymykset/

Antaisivatko ehdotetut muutokset riittävät mahdollisuudet hoitaa hyvinvointialueiden rajat ylittäviä häiriötilanteita käytännössä? / Ger de föreslagna ändringarna tillräckliga möjligheter att i praktiken hantera störningssituationer som överskrider välfärdsområdenas gränser?

Kyllä/Ja

Tukisivatko ehdotuksen mukaiset yhteistyöaluetasoiset ja kansalliset järjestelyt hyvinvointialueiden valmiutta ja varautumista? / Stöder de föreslagna arrangemangen på samarbetsområdesnivå och nationell nivå välfärdsområdenas beredskap och förberedelser?

Kyllä/Ja

Olisivatko ehdotetut normaaliolojen häiriötilanteiden hoitamista koskevat toimintamallit toimivia myös poikkeusoloissa? / Är de föreslagna verksamhetsmodellerna för hantering av störningssituationer under normala förhållanden fungerande också under undantagsförhållanden?

-

Muut mahdolliset huomiot hallituksen esityksestä / Övriga eventuella kommentarer om regeringspropositionen

50 b §: Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus (keskus) ehdottaa arvioitavaksi, onko sosiaali- ja terveydenhuollon varautumisen johtoryhmän kokoonpano (yksi edustaja yliopistollista sairaalaa ylläpitäviltä hyvinvointialueilta, HUSista ja Helsingin kaupungilta) riittävä ottaen huomioon hyvinvointialueiden tehtävien laajuus ja monipuolisuus. Johtovastuuta voi olla häiriötilanteen luonteen mukaan delegoitu hyvinvointialueen ylimmälle sosiaalihuollosta vastaavalle viranhaltijalle, ylimmälle terveydenhuollosta vastaavalle viranhaltijalle tai varautumisesta vastaavalle viranhaltijalle.

Taustamuistiossa todetaan, että johtoryhmässä tulisi mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja palvelujärjestelmän sekä sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen asiantuntemus ja että häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa tulee kyetä

arvioimaan tilanteen vaikutuksia ja tarvittavia toimenpiteitä koko hallinnonalalla niin erikoissairaanhoidon kuin perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollonkin osalta. Muistiassa hahmotellaan, millaisilla viranhaltijoiden valinnoilla riittävän monipuolinen asiantuntemus voisi vähäisellä jäsenmäärällä toteutua. Keskus katsoo tämän osoittavan, että kokoonpano on mahdollisesti liian pieni ja tarpeenmukaisen asiantuntemuksen varmistaminen jää sattumanvaraiseksi.

Keskus ehdottaa harkittavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaviranomaisten osallistumista johtoryhmän kokouksiin. Covid-pandemian aikana valvontaviranomaiset osallistuivat useimpiin häiriötilanteen hallintaa koskeviin ministeriön kutsumiin kokoonpanoihin.

50 c §: Keskus ehdottaa harkittavaksi pykälän, joka koskee sosiaali- ja terveydenhuollon varautumisen johtoryhmän tehtäviä, jäsentämistä kokonaisuudessaan uudelleen niin, että se etenee varautumisesta ja valmiussuunnittelusta häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa toimimiseen ja siitä käy selvästi ilmi, mitkä johtoryhmän tehtävistä 1 – 6 kuuluisivat ennakkolliseen ja mitkä tilanteessa toimimisen vaiheeseen.

Pykälän 50 c 1 momentin 5 kohdan mukaan yhteistyösopimuksessa olisi sovittava yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen, HUS-yhtymän ja Helsingin kaupungin oikeudesta johtaa yhteistyöalueeseen kuuluvan yhden tai useamman hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteen hoitamiseen liittyvää toimintaa sekä kohdentaa voimavaroja yhteistyöalueen hyvinvointialueiden välillä. Saman pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan yhteistyösopimuksessa olisi sovittava periaatteista, joilla yhteistyöalueen hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon voimavaroja voitaisiin käyttää toisella yhteistyöalueella.

Taustamuistion mukaan hyvinvointialueiden välisellä yhteistyöllä olisi erityisesti positiivisia vaikutuksia haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden hyvinvoinnin turvaamiseen. Nykyistä parempi tilannekuva väestön eri avun tarpeista sekä kattavampi varautuminen moniviranomaisyhteistyönä tukisi hyvinvointialueita erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden oikeuksien ja palvelujen turvaamisessa häiriötilanteissa.

Keskus ehdottaa harkittavaksi, voisiko sosiaali- ja terveydenhuollon varautumisen johtoryhmän tehtäviin kuulua tarvittaessa hyvinvointialueiden tukeminen tai ohjaaminen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan priorisoimisessa kiireellisen ja välttämättömän hoidon ja avun tarpeen turvaamiseksi kaikissa tilanteissa yhdenvertaisesti.

Keskus kiinnittää huomiota myös siihen, että hyvinvointialueiden rajat ylittävien häiriötilanteiden johtamisen toimivaltuuksien tulee voida koskea myös yhtenäistä lainsäädännön soveltamista, koska sillä voi olla suora yhteys resurssien hallintaan. Tästä esimerkkinä covid-pandemian edellyttämät tartuntataudin torjuntatoimet tehohoitokapasiteetin riittävyyden turvaamiseksi.

51 § 3. tai 4. kohtaan, jotka koskevat valmiuskeskusten tilannekuvatietojen jakamista, ehdotetaan lisättäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen lupa- ja valvontavirasto Valvira: Yhteistyöalueiden tilannekuvatiedot sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnasta, kuormituksesta ja resursseista ovat tarpeellisia ja välttämättömiä myös Valviran valvontatehtävän hoitamiseksi.

Keskus ehdottaa arvioitavaksi, olisiko joissain häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tarpeellista jakaa sosiaali- ja terveydenhuollon tilannekuvaa salassapitosäännösten estämättä myös kunnille, ja harkittavaksi, tulisiko myös tästä säätää.

Keskus ehdottaa arvioitavaksi, tulisiko joissain häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaviranomaisilla olla velvollisuus luovuttaa valvontatehtäviensä kautta saamaansa tilannekuvatietoa sosiaali- ja terveysministeriölle, ja harkittavaksi, tulisiko myös tästä säätää.

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus katsoo, että asiakkaisiin ja potilaisiin kohdistuvat haittatahtuma- ja vaaratilanne- sekä poikkeamailmoitukset tuottavat osaltaan tärkeää tietoa palvelujärjestelmän kyvystä jatkaa toimintaansa turvallisesti myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Tällaista tietoa tulisi pystyä tuottamaan, analysoimaan ja käyttämään hyödyksi niin alueellisessa kuin kansallisessa johtamisessa ja kehittämisessä. Siksi sosiaali- ja terveydenhuollon haitta- ja vaaratapahtumailmoitusjärjestelmän älykäs uudistaminen on tärkeä hanke myös häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisen kannalta.

Keskus kiinnittää yleisesti huomiota siihen, että esityksessä ei mainita yhteistyötä muiden hallinnonalojen ministeriöiden, virastojen ja laitosten kanssa. Monet sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteet edellyttävät hallinnonalarajat ylittävää koordinaatiota. Keskus ehdottaa harkittavaksi, että joko pykälissä tai esityksen perusteluissa viitattaisiin monialaiseen ja poikkihallinnolliseen yhteistyöhön, jota häiriötilanteiden tai poikkeusolojen hallinnassa tarvitaan. Esim. varautumisen johtoryhmään voitaisiin tarvittaessa kutsua pysyviä asiantuntijoita muilta aloilta.

Koskela Satu
Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus